

Damian Rączka

Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu

Dla wielu naszych Obywateli i Obywaterek PRO zainteresowanie historią stało się początkiem pracy na rzecz lokalnej społeczności. Przedstawialiśmy [Justynę Makarewicz](#) - zbieraczkę wspomnień, Marka Horodeckiego z przyjaciółmi, którzy opiekują się [Synagogą w Orli](#), [Izabelę Sekulską](#) przywracającą pamięć o żydowskich sąsiadach czy [Dorotę Budzińską](#) - nauczycielkę, która prowadzi młodzież śladami dąbrowskich Żydów.

Tym razem prezentujemy Damiana Rączkę, który przywraca historyczną urodę i tożsamość Starego Fordonu. Wraz z przyjaciółmi ze Stowarzyszenia Miłośników Starego Fordonu sprawia, że ta obecna dzielnica Bydgoszczy, a kiedyś samodzielne miasto, tętni życiem, jest atrakcyjna dla mieszkańców, rozwija się i pięknieje.

Działam, bo uważam to za słuszne. To zdanie wypowiedziane przez Damiana Rączkę z pewnością oddaje podstawową motywację wszystkich wspaniałych Obywateli PRO.

Oto portret tego społecznika.

Stary Fordon

Nigdy siebie nie podejrzewałem, że zainteresowania szeroko rozumianą historią zmienią moje życie.

Urodziłem się w Bydgoszczy, ale losy rzuciły mnie do Starego Fordonu. Nowe miejsce było dawnym miastem, włączonym do Bydgoszczy w 1973 roku. Zapomniane, zdewastowane, zapuszczone. Przy rynku więzienie, dwa kościoły i zapuszczona synagoga, dawne kino. Jedna ze szkół zaproponowała mi pracę przewodnika po Fordonie, wiedząc że prowadzę wycieczki dla różnych grup. To przewodniczenie wynikało z moich zainteresowań regionem, naturalnej ciekawości świata. No i stało się. W 2013 roku stanąłem na Rynku w Starym Fordonie, a przede mną ciekawi historii Fordoniacy. Różnica była taka, że oni tu się urodzili, a ja byłem z Bydgoszczy. Myślę, że to był pierwszy sukces w zjednywaniu autochtonów i początek mojej społecznej aktywności.

Rewitalizacja

W 2014 roku zdesperowani mieszkańcy osiedla postanowili zablokować ulicę Bydgoską w proteście przeciwko dalszej degradacji osiedla. Stałem z nimi przez trzy godziny, czując się częścią buntu. Chwilę później powstało Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu (SMSF), a ja zostałem społecznym przewodnikiem i jednym z autorów rekonstrukcji historycznej, która odbyła się w ramach Święta Starego Fordonu w 2015 roku. Potem były kolejne lata – 2016, 2017, 2018, 2019. Rozpoczęła się, wymuszona społecznie, ale skuteczna, rewitalizacja Starego Fordonu. Będąc członkiem SMSF brałem udział we wszystkich konsultacjach z władzami miasta. Jednocześnie wraz z przyjaciółmi postanowiliśmy rozpocząć działania przywracające tożsamość tego miejsca.

Przywracanie tożsamości

Powstał pomysł na wydarzenie **Jedno Miasto Trzy Kultury**, które co roku, licząc od 2016, stawia na wydarzenia historyczne. Celem nadrzędnym jest pozostawienie trwałych śladów w Fordonie. Między innymi powstało pierwsze i jedyne lapidarium cmentarza ewangelickiego, dwa filmy dokumentalne „Fordon-historia królewskiego miasta” i „Nie poddać się, a zwyciężyć”. Byłem ich pomysłodawcą i scenarzystą.

Wydarzenie „Jedno Miasto Trzy Kultury” poświęcone harcerkom z „celi dla małaolat” więzionym w Fordonie w latach 1945-1956. Wszystkie planowane punkty zostały zrealizowane! Wystawa zdjęć więzionych kobiet w ogrodzie przy synagodze, wycieczka z dworca PKP do zakładu karnego, premiera filmu dokumentalnego „Nie poddać się, a zwyciężyć” oraz koncerty zespołów „Miód” i „Micromusic”. Dziękujemy za liczny udział mieszkańców miasta i okolic. Na wycieczkę połączoną z wejściem do więzienia przyszło ponad 220 osób, a koncerty zapełniły cały Rynek. Podczas premiery filmu dokumentalnego synagoga pękała w szwach.

z FB [Stowarzyszenia Miłośników Starego Fordonu](#)

Powstał najdłuższy na więzieniu mural opowiadający historię Fordonu, odpowiadałem za stronę merytoryczną.

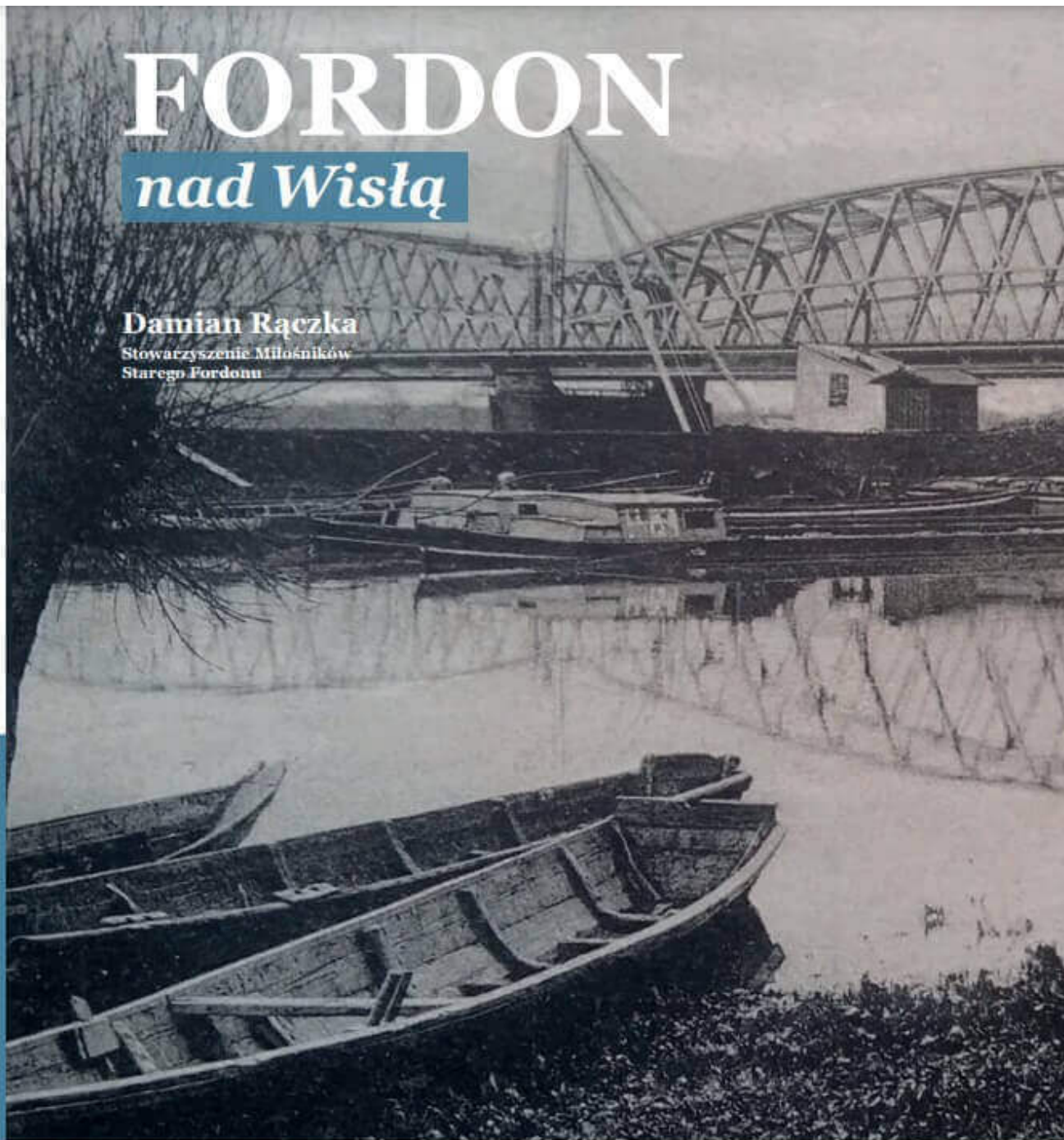
Napisałem pierwszy przewodnik „Fordon-miasto zapomniane” oraz partycypowałem w publikacji „Wiśła w Bydgoszczy Fordonie”. Jestem współautorem kolorowanki o Fordonie dla dzieciaków.

FORDON

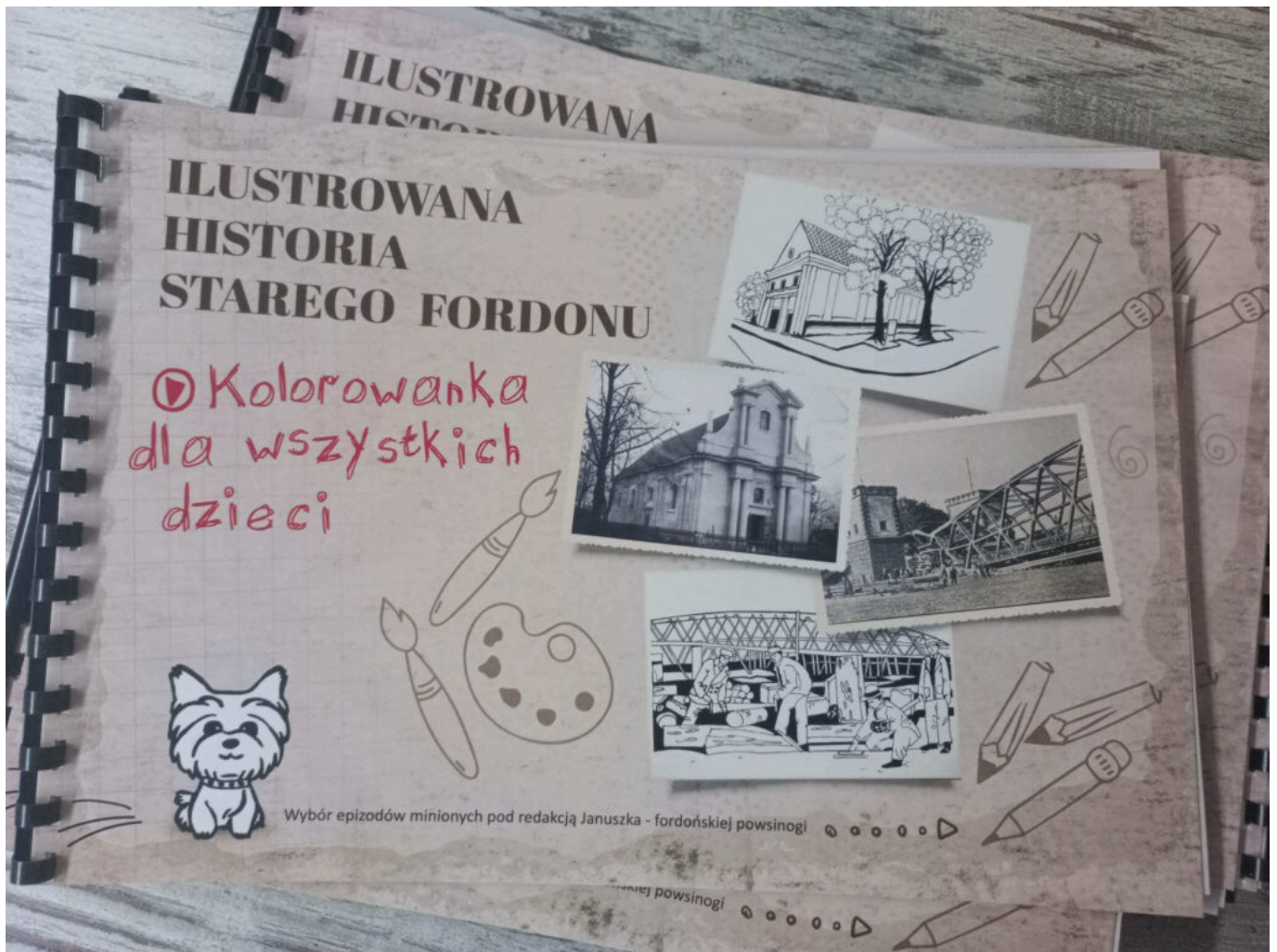
nad Wisłą

Damian Rączka

Stowarzyszenie Miłośników
Starego Fordonu

Oddajemy w Państwa ręce ten przewodnik, aby przybliżyć piękną historię Fordonu,

REPRINT MAPY
Z 1939 ROKU

NIEPUBLIKOWANE
WCZEŚNIEJ
ZDJĘCIA

SPACEROWNIK ŚLADAMI ŻYDOWSKIEJ HISTORII BYDGOSZCZY

WYCIECZKA POPRZECZ DZIEJE ŻYDÓW W BYDGOSZCZY,
UZUPEŁNIONA HISTORIAMI, CIEKAWOSTKAMI, FOTOGRAFIAМИ
DZIĘKI TEMU SPACEROWNIKOWI DOWIEDZIE SIĘ WIĘCEJ
O PRZYBYSZACH, KTÓRYCH WĘDRÓWKA ZACZĘŁA SIĘ F
WIEKAMI W ZIEMI ŚWIĘTEJ, A SKOŃCZYŁA W BYDGOSZCZY

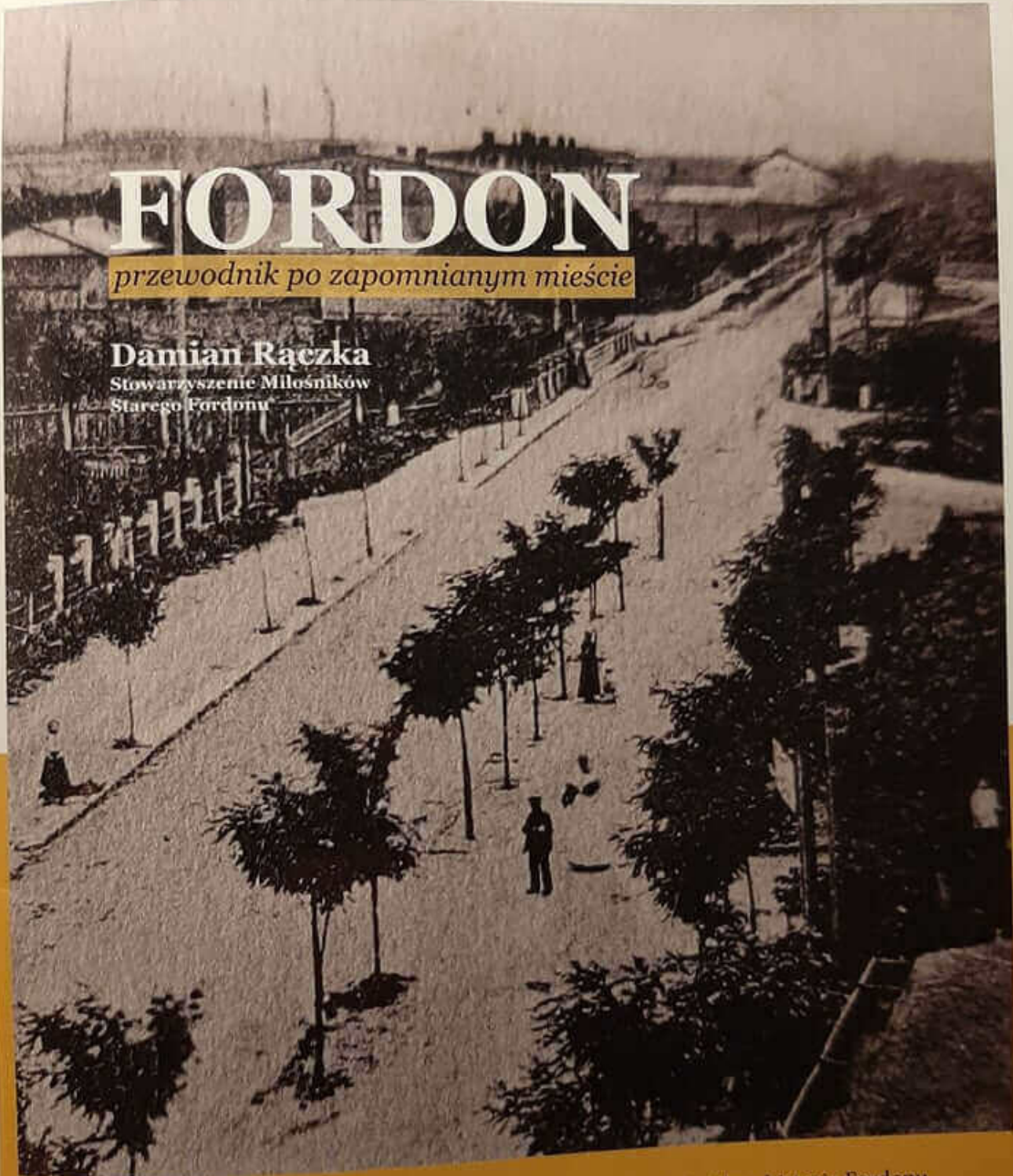
Ten przewodnik powstał w ramach projektu „Jedno Miasto Trzy Kultury 2019” - IV edycja. Nie udało się tego dokonać bez pomocy pozostałych członków Stowarzyszenia aktywnie biorących udział w realizacji trzech poprzednich wydań.

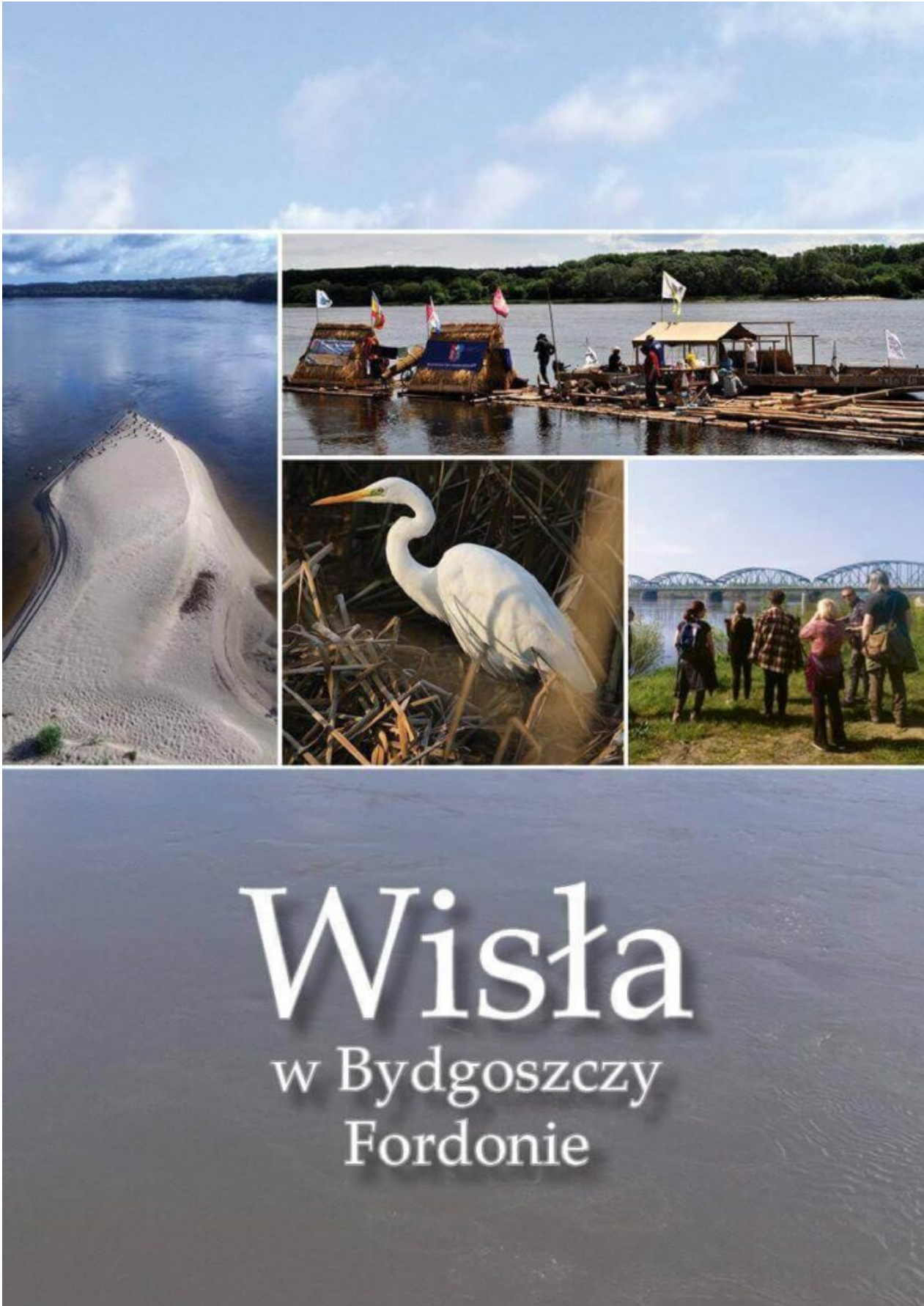
FORDON

przewodnik po zapomnianym mieście

Damian Rączka
Stowarzyszenie Miłośników
Starego Fordonu

Oddajemy w Państwa ręce ten przewodnik, aby przybliżyć piękną historię Fordonu, które przetrwało a w latach 1424-1973 królewskiego miasta

Wycieczki po Starym Fordonie

Przez 10 lat przeprowadziłem ponad 450 wycieczek po Starym Fordonie. Wyłącznie po to, aby zmienić negatywne postrzeżenie osiedla.

Zostań turystą w swoim mieście. Stary Fordon 16.06.24

W ramach projektu finansowanego z Bydgoskiego Budżetu Obywatelskiego Zostań turystą w swoim mieście, odbyła się dziś wycieczka pt. „Fordon jedno miasto trzy kultury”, którą prowadził Damian Amon Rączka (SMSF) Turyści odwiedzili wraz z przewodnikiem najważniejsze punkty osiedla Stary Fordon.

Na zakończenie wycieczki każdy z uczestników otrzymał w prezencie przewodnik „Fordon nad Wisłą”. Uważamy, że projekty promujące 29 bydgoskich osiedli warte są każdej formy wsparcia, stąd nasza decyzja o przekazaniu przewodników.

Nocne zwiedzanie synagogi – Stary Fordon 18.05.24

Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu i Fundacja Synagoga w Fordonie – Dom Kultury były organizatorami nocnego zwiedzania synagogi. Były dwa wejścia o g. 20.00 i 21.00, które cieszyły się dużą frekwencją. Zwiedzający mogli zapoznać się ze zbiorami judaików oraz posłuchać historii o lokalnych gminach żydowskich w Fordonie i w Bydgoszczy.

wybrane wydarzenia na FB [Stowarzyszenia Miłośników Starego Fordonu](#)

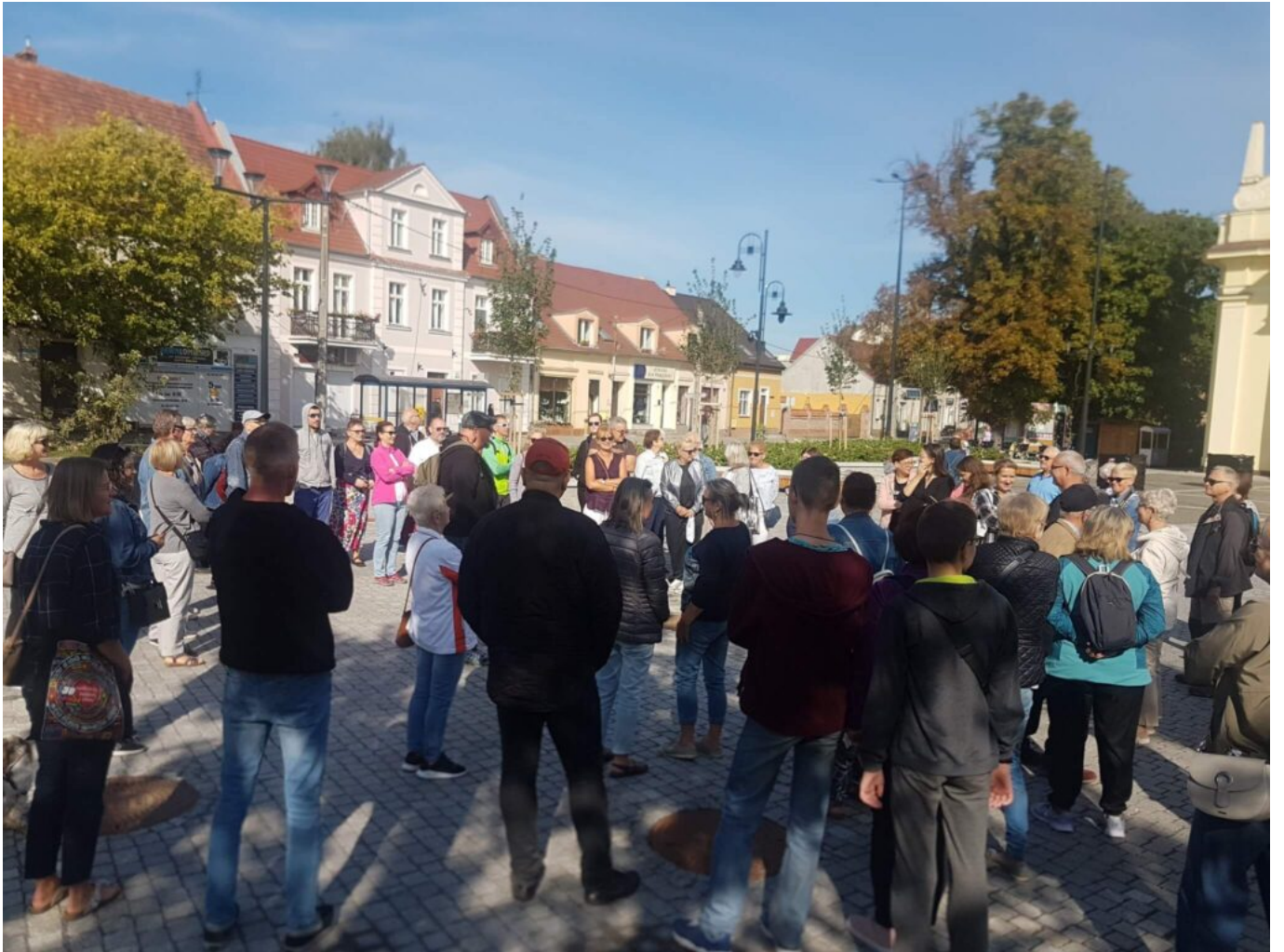
Jesteście wspaniali, wycieczka mimo deszczu była bardzo udana. Życzę wam siły dalszych działań bo robicie bardzo dużo. Stary Fordon jest nie do poznania, a nie jestem z Fordonu. Jeszcze żeby wam się udało życzę wam z całego serca zrewitalizować synagogę pozdrawiam.

komentarze na FB [Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu](#)

Jak zawsze z Panem Damianem Rączką było bardzo ciekawie a do tego wesoło! W tak wybornym towarzystwie nie straszne nam zimno i wiatr. Oby więcej takich spacerów! 😊

Było extra 😊😊😊 Pan przewodnik to kopalnia wiedzy. Wielki szacun. Bardzo dziękuję i czekam na kolejną 😊😊

Doceniamy pana Rączkę jego misję i wkład w rozwój i piękno naszej dzielnicy. Fordon potrzebował takiego działacza i jego idei. Dziękujemy

Każde wydarzenie, organizowane przez SMSF, i każde spotkanie z Panem Damianem Rączką jest pełne fascynujących opowieści i błyskotliwego humoru ☐

komentarze na FB [Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu](#)

Było świetnie! I tylko jest problem: dzieci zamarzyły, by Pan przewodnik został w ich szkole nauczycielem historii, nie mogły się nasłuchać opowieści!

SMSF - fantastyczni, zaangażowani społecznicy, niezrównani w trosce o Fordon i społeczność ☐ Dziękujemy ☐

Przewodniki, prelekcje, spotkania

Jednocześnie zajmowałem się tematyką żydowską Fordonu i Bydgoszczy. Jestem współautorem dwóch przewodników „Fordoński sztetl – spacerownik” i „Śladami historii Żydów bydgoskich” Zainicjowałem poszukiwania macew (nagrobków) z bydgoskich cmentarzy. Skuteczną. Dziś w zbiorach Stowarzyszenia MSF jest ich ponad 70 sztuk.

Prowadzę prelekcje dla młodzieży w szkołach bydgoskich, opowiadam o Fordonie (nie tylko) mieście trzech kultur, gdzie razem mieszkali Polacy, Niemcy i Żydzi. Prowadzę spotkania dotyczące historii, kultury i tradycji Żydów, w szkołach i synagodze. Od 2021 roku jestem aktywistą Sieci Dialogu polsko-żydowskiego. Od 2023 członkiem zarządu Fundacji Synagoga w Fordonie – Dom Kultury, oraz wiceprezesem Stowarzyszenia Miłośników Starego Fordonu.

600-lecie Fordonu – historia naszego domu. Szkoła Podstawowa Nr. 9 Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu nie pozostaje obojętne na promowanie lokalnej historii. Na zaproszenie dyrekcji Szkoły Podstawowej Nr. 9 odbyło się spotkanie z naszym przewodnikiem, który opowiedział o ciekawej historii dawnego miasta. Patronem szkoły jest założyciel Fordonu król Władysław Jagiełło. Aula była szczelnie wypełniona uczniami, którzy z uwagą i dużą aktywnością wysłuchali ilustrowanych dziejów Wyszogrodu i Fordonu. Po spotkaniu nie brakowało pytań do przewodnika, który miał ze sobą Historię Fordonu autorstwa ks. Piechowskiego wydaną dokładnie 100 lat temu.

Zmieniamy Stary Fordon

Gdybym chciał wymienić wszystkie działania na rzecz lokalnej społeczności.... jednak nie o to chodzi. Działam, bo uważam to za słusne. Wraz z grupą przyjaciół od 10 lat zmieniamy Stary Fordon. Dzień w dzień, 24 godziny na dobę. Nowe pomysły, nowe wydarzenia, wszystko dla mieszkańców naszego miasta. Jednym tchem mogę wymienić, co się zmieniło od 2016 roku:

- zrewitalizowano ul. Bydgoską, Rynek, ul. Wyzwolenia.
- powstała największa w mieście fontanna i najpiękniejszy mural.
- zrewitalizowano nabrzeże wiślane, powstały nowoczesne tereny rekreacyjne.

To wszystko i jeszcze więcej można zobaczyć na [stronie SMSF](#), prześledzić długotrwały proces rewitalizacji, którego częścią się stałem. **To największa przygoda mojego życia, pasja, radość i spełnienie.**

II Forum Wiślane

Zrewitalizowane nabrzeże Wisły w Bydgoszczy Fordonie przyciąga coraz większą ilość mieszkańców i gości. Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu od początku jest głęboko zaangażowane w przywracanie Wisły dawnemu miasteczku Fordon, ale także całej Bydgoszczy. Docelowo staramy się, aby powstała w Fordonie turystyczna przystań wraz z centrum informacji ekologicznej dla całego obszaru rzecznej Bydgoszczy. Kierując się odpowiedzialnością społeczną jesteśmy przekonani, że takie przemiany nadrzecznej rzeczywistości i przyciąganie ludzi nad rzekę powinny być pogłębione o edukację zarówno historyczną, jak i ekologiczną. Podczas II Forum Wiślanego chcemy nawiązać do turystyki rzecznej, spróbować zrozumieć rzekę, a także spojrzeć na wodę przez pryzmat ekologicznych wyzwań współczesności.

FB [Stowarzyszenia Miłośników Starego Fordonu](#)

STOWARZYSZENIE
MIŁOŚNIKÓW
STAREGO FORDONU

PATRONAT HONOROWY
PREZYDENTA BYDGOSZCZY
Rafała Bruskiego

II FORUM WIŚLANE

JAK DZIAŁA RZKA I SKĄD BIERZE SIĘ WODA NA ŁĄDZIE?

PIĄTEK 14 VI GODZ. 17.00
SYNAGOGA W STARYM FORDONIE

17.00 - 17.40 TURYSTYKA RZECZNA

*RZKI CZYSTE I CHRONIONE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI
MARCIN KARASIŃSKI (NADWIŚLAŃSKA ORGANIZACJA TURYSTYCZNA)

*KONCEPCJE PRYZYSTANI W BYDGOSZCZY FORDONIE ORAZ CENTRUM
EDUKACJI EKOLOGICZNEJ - PREZENTACJA SMSF Z DYSKUSJĄ

17.40 - 18.00 EKOLOGIA WODY

*JAK DZIAŁA RZKA I DLACZEGO ZDROWE RZKI MOGĄ NAS URATOWAĆ?
JAKUB GOŁĘBIEWSKI (FUNDACJA WOLNA WISŁA)

*MIĘDZY SUSZĄ A POWODZIĄ I CO MOŻE ZROBIĆ ZWYKŁY OBYWATEL? -
BEATA MICHAŁEK (UM BYDGOSZCZY)

GODZ. 18.00

**BYDGOSKA PREMIERA FILMU
EWY EWART "DO OSTATNIEJ KROPLI"**

WYDARZENIE DOFINANSOWANE PRZEZ UM BYDGOSZCZY
WSTĘP WOLNY

Jestem zachwycona tym, co dzieje się w tzw. Starym Fordonie. [...] Dziękuję inicjatorom i wykonawcom tej ogromnej pracy, jaką włożyli w tę część Bydgoszczy. Jak pięknie wygląda teraz plac przed kościołem, synagoga (kiedyś szara z odpadającym tynkiem, popisana często niezbyt przyjemnym dla czytającego tekstem) i wiślane nadbrzeże. Życzę Stowarzyszeniu dużo siły w upiększaniu, remontach i przywracaniu do życia tegoż urokliwego zakątka.

Wspaniała rewitalizacja nabrzeża. Ilość osób, która spędzała tam ostatni weekend pokazuje, że to było bardzo potrzebne. Tereny rekreacyjno-spacerowe zagospodarowane po mistrzowsku. Dzieciaki mają gdzie się bawić i trenować na skateparku. Z dumą pokazuję to moim gościom, także bydgoszczanom 😊 Gratulacje i proszę o więcej.

komentarze na FB [Stowarzyszenia Miłośników Starego Fordonu](#)

Stowarzyszenie

Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu tworzy obecnie ok. 20 osób. Po blisko 10 latach kilka osób wypracowało własne tematy, które realizowane są w różnych projektach i inicjatywach.

**STOWARZYSZENIE
MIŁOŚNIKÓW
STAREGO FORDONU**

Nasze Stowarzyszenie jako główny cel stawia sobie przywrócenie pełni i świetności życia Starego Fordonu, dawnego nadwiślańskiego miasteczka trzech kultur, obecnie osiedla Bydgoszczy.

Chcemy, żeby Stary Fordon tętnił życiem, był atrakcyjny dla mieszkańców całego Fordonu, którzy nie będą musieli jeździć do centrum, żeby brać udział w ciekawych wydarzeniach. Współcześnie „kultura blisko domu” jest wskaźnikiem jakości życia. Chcemy, żeby Stary Fordon przyciągał mieszkańców całej Bydgoszczy, żeby stał się kolejnym świetnym miejscem do odwiedzania i spędzania wolnego czasu. Bogactwo historii miasteczka trzech kultur to olbrzymi potencjał kulturalny i turystyczny. Chcemy w końcu, żeby Fordon stał się przyjaznym miejscem nad Wisłą. Królowa i jej półdzikie brzegi to sposób na mini-wyprawy niedaleko od centrum miasta, odpoczynek i wytchnienie.

A przyjazny port i powrót na rzekę, to otwarcie na gości przyplływających.

To są priorytety naszego Stowarzyszenia. Pracujemy społecznie nad tym monitorując prace w Komitecie Rewitalizacji, animując i lobbując u władz Miasta, w ZDMiKP, Miejskim Centrum Kultury i wszędzie gdzie będzie trzeba 😊

Bo jesteśmy Miłośnikami Starego Fordonu.

FB [Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu](#)

Rafael Prętki, prezes SMSF oraz członek Fundacji Synagoga w Fordonie-Dom Kultury jest inicjatorem i wsparciem wielu wydarzeń, które realizujemy na terenie osiedla, między innymi Święto Starego Fordonu, Wigilia pod Gołym Niebem, Jedno Miasto Trzy Kultury.

Hanna Rządkosz-Florkowska, wiceprezes SMSF to przede wszystkim aktywistka na rzecz przywrócenia Wisły do Bydgoszczy. Jej inicjatywa doprowadziła do rewitalizacji nabrzeża w Fordonie i powstania terenów rekreacyjnych. Nawiązała kontakty z ludźmi Wisły w całej Polsce. Ukoronowaniem jej aktywności będzie budowa portu i jest sprowadzenie do Bydgoszczy Festiwalu Wisły.

Jarosław Wardowski jest cenionym muzykiem, autorem hymnu Starego Fordonu.

Tomek Stachowicz, również jest muzykiem, pomaga w organizacji wszystkich wydarzeń SMSF.

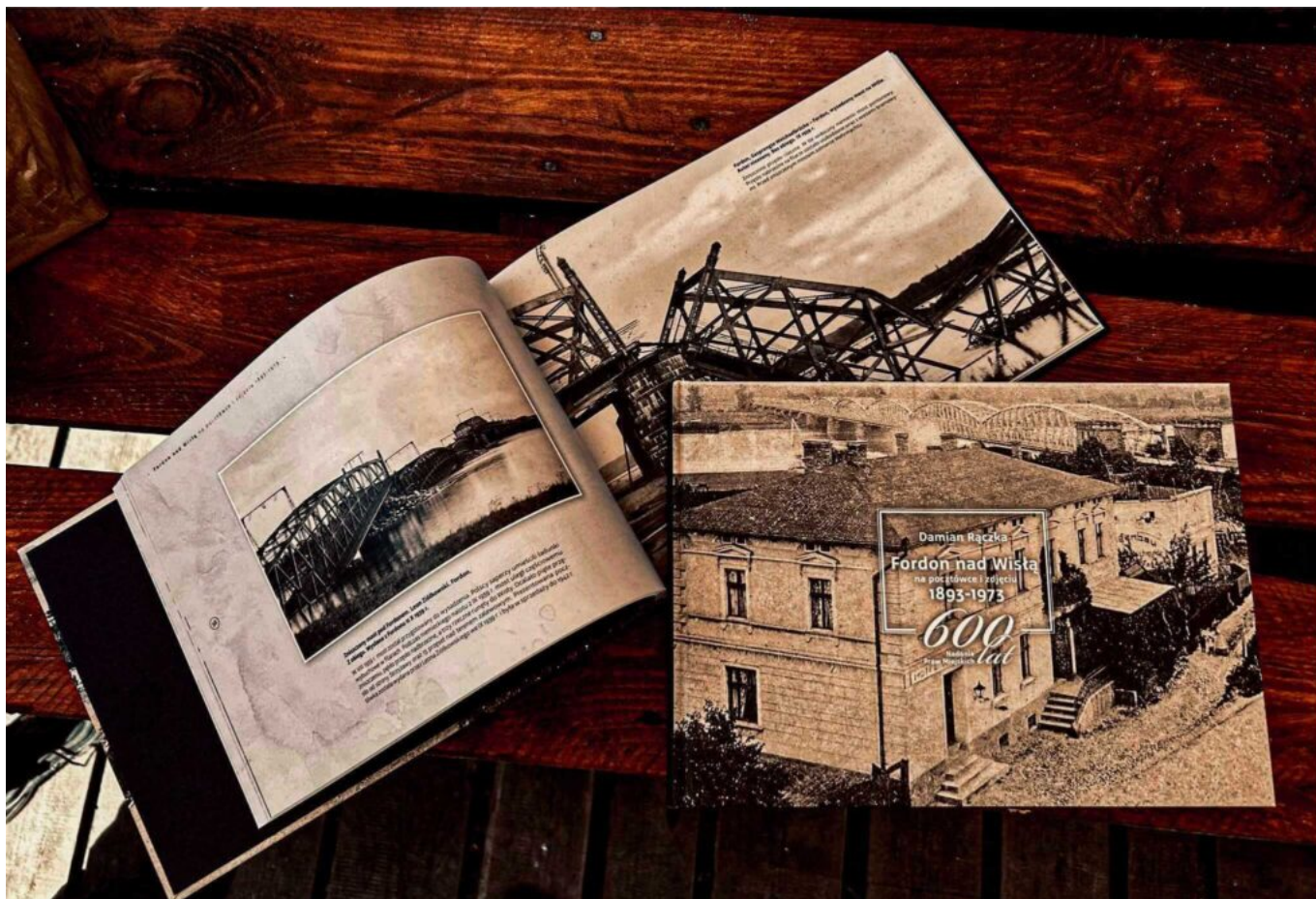
Kinga i Rafał Graczyk to małżeństwo od początku działające na rzecz osiedla. Kinga jest naszym skarbnikiem.

Magdalena Adamska, nauczyciel, sekretarz SMSF od 10 lat poświęca swój czas wspierając wszystkie działania.

Pozostali członkowie angażują się w miarę możliwości i wolnego czasu. Nikt nikomu tego nie wymawia. Konie pociągowe są trzy, Rafael, Hanna i ja. Każdy w innej przestrzeni.

600-lecie Fordonu

W lipcu 2024 odbyły urodziny Fordonu. Dokładnie 600 lat temu – 3 lipca 1424 roku król Władysław Jagiełło wydał dla Fordonu przywilej lokacyjny na prawie magdeburskim. To było takie malutkie miasteczko 200-300 osobowe, przed potopem szwedzkim było to 500 osób, w pierwszej połowie wieku XVII zaczęli się osiedlać Żydzi. Fordon nazywany był miastem trzech kultur, bo przy jednej ulicy mieszkali Żydzi, Niemcy i Polacy.

Z okazji 600-lecia Fordonu Fundacja Synagoga w Fordonie-Dom Kultury wydała album mojego autorstwa „Fordon nad Wisłą na pocztówce i zdjęciu 1893-1973”. 200 pocztówek i zdjęć, wcześniej nie publikowanych drukiem, pozwoli prześledzić historię dawnego miasta i jego mieszkańców.

Obchody 600-lecia były huczne i obfite w wiele atrakcji ([relacja](#)). Zasadzono pamiątkowy Dąb 600-lecia Fordonu. Był Jarmark i Targi Produktu Rodzimego Szlaku Kulinarnego, rejsy po Wiśle, wystawa prac plastycznych, profilaktyka zdrowotna, spacer, koncerty i nagroda dla Stowarzyszenia Miłośników Starego Fordonu.

FOT. ROBERT SAWICKI

600-lecie

Nadania praw miejskich **FORDONOWI**

6 lipca 2024, sobota, Nabrzeże Wisły

W programie m.in.:

Jarmark, Rejsy łodzią, Pokazy kulinarne

Koncerty m.in. Golden Life, Konkursy z nagrodami

Badania profilaktyczne

Wstęp bezpłatny, szczegółowy program na stronie: www.bydgoszcz.pl

PROJEKT
WSPÓŁFINANSOWANY
PRZEZ MIASTO BYDGOSZCZ

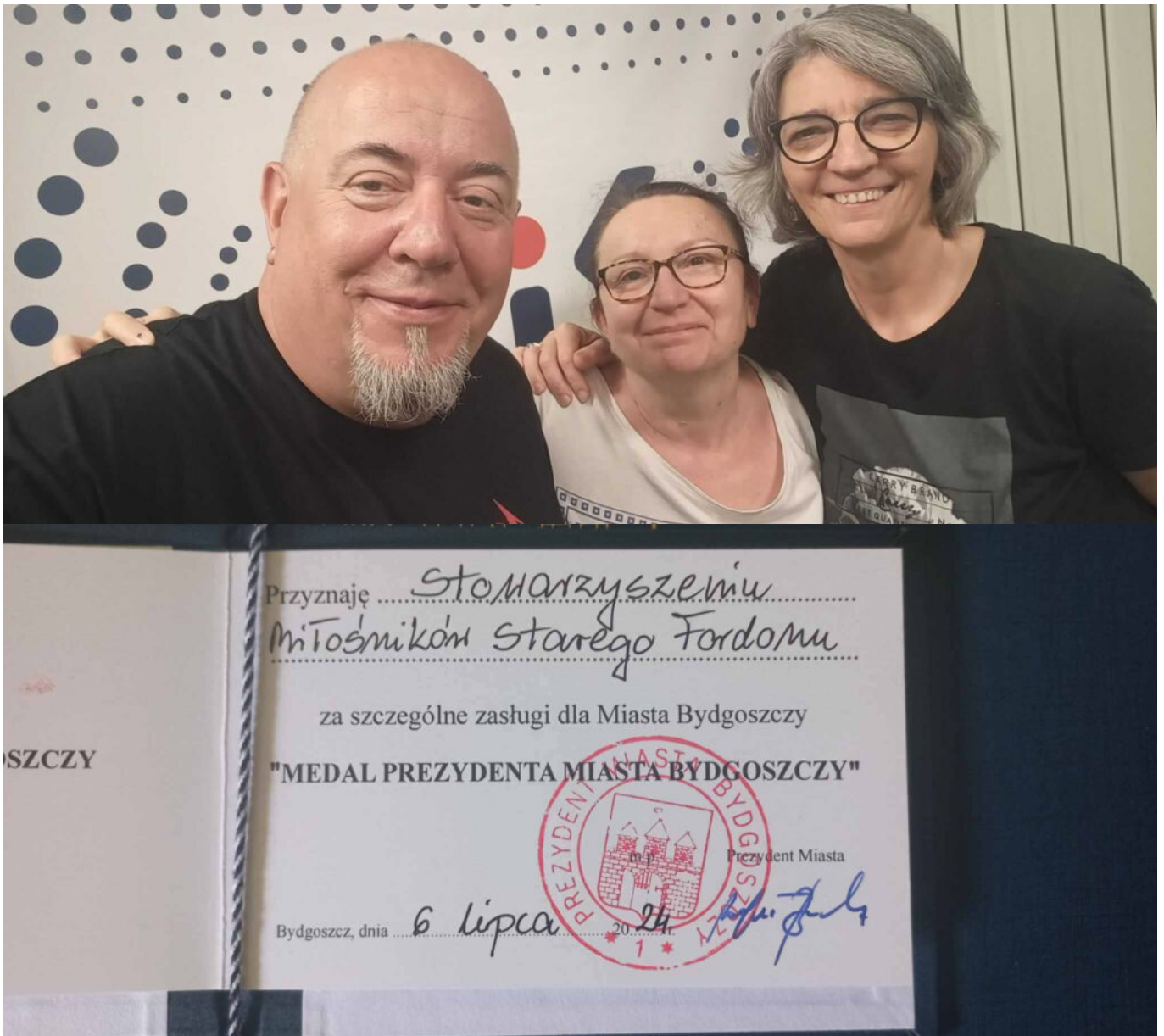

Byłomka
Lokalne
Organizacje
Telewizyjna

STOWARZYSZENIE
MIŁOŚNIKÓW
STAREGO FORDONU

A tak obchodzono 500-lecie Fordonu 100 lat temu.

Więcej informacji i zdjęć

Strona internetowa www.stary-fordon.pl

[Fundacja Synagoga w Fordonie-Dom Kultury](#) (strona na FB)

[Starofordoniański Spichlerz Historii](#) - moja strona na FB, na której od 10 lat publikuję zdjęcia i teksty o historii i wydarzeniach w Fordonie

[Wisła 774](#) - strona Hani na FB

[Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu](#) - wspólna strona Stowarzyszenia na FB

Wielkie miasta mają dość paskudny zwyczaj wchłaniania swoich małych sąsiadów. Bardzo rzadko udaje się tym małym ocalić swoją suwerenność, jak w 2017 roku udało się zjednoczonym w przeciwieństwie podwarszawskim gminom.

Jeśli nie można ocalić odrębności, zawsze można zachować pamięć o swojej historii, która nierzadko dorównuje świetnością „zaborcy”. Tak jest w przypadku Fordonu. Musi być jednak spełniony „tylko” jeden warunek - muszą się znaleźć społecznicy pasjonaci, jak Damian i ludzie ze Stowarzyszenia Miłośników Starego Fordonu (SMSF) . Przedstawiamy portret Damiana nie tylko, żeby pokazać jego ogromną społecznikowską robotę, ale także po to, żeby zachęcić aktywistów z wielkomiejskich dzielnic, niegdyś samodzielnych miejscowości, do pójścia w ślady Damiana. Do skrzyknięcia się, założenia stowarzyszenia i odtworzenia historii swojej małej ojczyzny. Zawsze można zapytać Damiana, jak się za to zabrać.